ఆదివారం ఆంధ్రజ్యోతి

3 సెప్టెంబర్ 1995 16 పేజీలు

But, because I tried to extend your liberties,
mine were curtailed.
Because I tried to rear the temple of freedom
for you all I was thrown into the cell of
a felon's jail,...
Because I tried to give voice to truth, I was
condemned to silence.,...
You may say this is not a public question.

But it is !

పౌర స్వేచ్ఛల
పోలీసు సంస్కృతి

కవర్ స్టోరి

పౌరహత్యలు—

పౌరహక్కుల నాయకుడు డాక్టర్ రామనాథాన్ని పోలీసులు హత్యచేసి నేటికి పది సంవత్సరాలైంది. రాష్ట్ర వ్యాపితంగా జరుగుతున్న పౌరహత్యల గురించి, అమలులో వున్న పోలీసు సంస్కృతి గురించి రామనాథం పదో వర్థంతి సందర్భంగా రాష్ట్ర పౌరహక్కుల సంఘం ప్రధాన కార్యదర్శి కె.బాలగోపాల్ రాసిన ఈ వ్యాసాన్ని ప్రత్యేకంగా అందిస్తున్నాం.

ఎన్‌కౌంటర్ స్పాట్‌లో ఎక్కాల బుక్కు దొరికినా అది తీవ్రవాద గణాంకశాస్త్రమే! ఈ నేలపై పోలీసులు సర్వంసహాధికారులు. ఏ అర్థరాత్రో తలుపుకొట్టి 'పదరా తొత్తుకొడకా, నువ్వు తీవ్రవాదివి' అని తీసుకెళ్ళి ఏ చెట్టుకో కట్టి నిర్దాక్షిణ్యంగా కాల్చిపారేసి, మా ప్రాణరక్షణ కోసం ఇలా చేశాం అనడం పాత స్టయిలు. వేరుగా పట్టపగలే ఇళ్ళలో జొరబడ అక్కడే కాల్చేయడం నేటి స్టయిలు. ఇటీవల హైదరాబాద్‌లో జరిగిన మధుసూదన్ ఎన్‌కౌంటర్ ఇదే నిరూపించింది. ఎంత ధైర్యం! ప్రజలు పురుగుల కన్నా హీనులనే కదా పోలీసుల ఉద్దేశం!!

జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్ హైదరాబాద్‌లో విచారణ నిర్వహిస్తున్న సందర్భంగా అక్కడ సైతం పోలీసులు వేసిన పిల్లిమొగ్గలు అన్నీ ఇన్నీ కావు! రంగనాథ మిశ్రా ముందు వారు చేసిన విన్యాసాలు పత్రికల సాక్షిగా జగద్విదితాలు. ఫిర్యాదీలే సాక్షులు. వారే విచారణాధికారులు. వారే విధాన నిర్ణేతలు. జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్ విచారణ సందర్భంగా పౌరవర్గాలలో పోలీసుల పట్ల రేకెత్తిన భయాందోళనల నేపథ్యంలో అందిస్తున్న వ్యాసం ఇది.

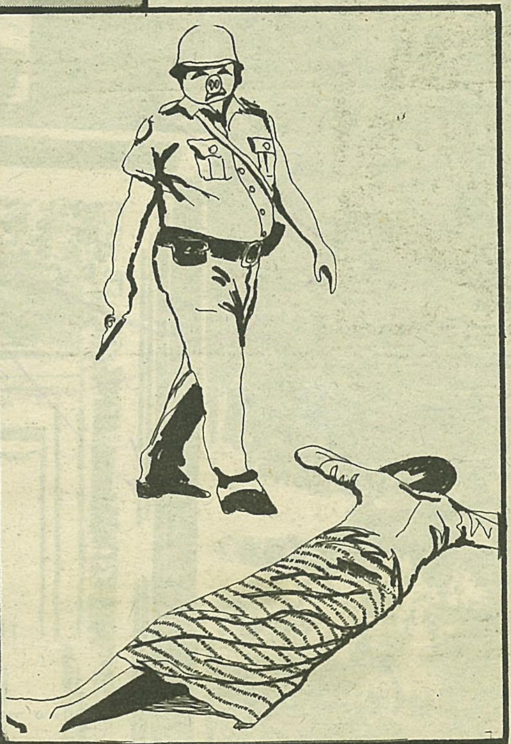

'మానవహక్కుల' గురించి మాట్లాడడం ఈరోజు మన దేశంలో ఆమోదనీయమయింది. పౌరహక్కుల ఉద్యమకారులమీద నిందలు, దాడులు పూర్తిగా ఆగిపోయాయని కాదు. అయితే పౌరహక్కుల గురించి మాట్లాడడమే తీవ్రవాదం అనే రోజులు పోయాయి. ఇష్టమున్నా లేకపోయినా పౌరహక్కుల భావనను గుర్తించక, గౌరవించక తప్పని పరిస్థితి దేశాన్ని ఏలే రాజకీయ అధినేతలకు, పోలీసు, సైనిక అధికారులకు దాపురించింది. దారిద్ర్యాన్ని రూపుమాపుతాం అని హామీ ఇచ్చినట్టే ప్రజల హక్కులను గౌరవిస్తాం అని కూడా పాలకులు హామీలు ఇచ్చే రోజులు వచ్చాయి.

ఈ స్థితిని సాధించడం కోసం తమ స్వేచ్ఛను, జీవితాన్ని త్యాగంచేసినవాళ్ళు చాలామంది వున్నారు. వారిలో ఆంధ్రప్రదేశ్ పౌరహక్కుల సంఘం ఉపాధ్యక్షులు డాక్టర్ రామనాథం ఒకరు. సరిగ్గా 10 సంవత్సరాల క్రితం ఈ రోజు ఆయనను పోలీసులు కాల్చిచంపారు. వరంగల్ పట్టణం జయప్రకాశ్ నారాయణ్ రోడ్ లోని తన క్లినిక్‌లో వున్న రామనాథం గారిని పోలీసులు లోపలికి వచ్చి తరిమి కాల్చిచంపారు.

ఆ సమయంలో రోడ్‌లో పోలీసులు తప్ప వేరే ఎవ్వరూ లేరు. నక్సలైట్లు కాల్చిచంపిన కాజీపేట ఎస్ఐ మృతదేహాన్ని ఊరేగింపుగా తీసుకుపోతున్న సాయుధ పోలీసు మూకను చూసి ప్రజలంతా ఇండ్లలోకి పోయి తలుపులు వేసుకున్నారు. దుకాణాలు బంద్‌చేశారు. పోలీసుల ఊరేగింపునుండే కొందరు వ్యక్తులు పక్కకు దూసుకొచ్చి డాక్టర్‌గారిని కాల్చిచంపారు. చంపినవాళ్ళు పోలీసులు కారనీ, వేరే ఎవరో ఊరేగింపులో చేరి ఆ పని చేశారని ఆనాటినుంచి ఈనాటిదాకా పోలీసులు అంటున్నారు. అదే నిజమయితే వాళ్ళను పోలీసులు ఈ 10 సంవత్సరాలలో ఎందుకు పట్టుకోలేకపోయారు? మొత్తం జిల్లా పోలీసు యంత్రాంగమంతా అక్కడే వుండగా, అందరి సమక్షంలో, ఆ నేరం జరిగింది. ఇన్నాళ్ళు గడిచినా వాళ్ళను పోలీసులు పట్టుకోలేకపోయారంటే అది అసమర్థత అనుకోవాలా లేకపోతే హంతకులు తమ వారేననుకోవాలా?

పోలీసులే చేశారని అనుమానించదగ్గ పరిస్థితిలో ఒక నేరం జరుగుతుంది. ఎవరు చేసినా పరిశోధించవలసింది పోలీసులే కాబట్టి మనం వాళ్ళనే అడుగుతాం. వాళ్ళు ఏదో ఒక సమాధానం చెబుతారు. చేసినది మేము కాదంటారు. వేరే ఎవరోనంటారు. మరి వాళ్ళను గుర్తించారా అంటే ఇంకా పరిశోధిస్తున్నాం అంటారు. లేకపోతే అది అసలు నేరమే కాదంటారు. సహజ సంఘటన అంటారు, ప్రమాదం అంటారు, ప్రకృతి వైపరీత్యం అంటారు. మీకెట్లా తెలుసు నంటే మా పరిశోధనలో తేలిందంటారు. మీ పరిశోధనలోని సత్యాసత్యాలను తేల్చేది ఎవరంటే మేమేనంటారు. అనుమానం వారిమీదనే వున్నపుడు వారి పరిశోధనే సత్యానికి ప్రమాణం ఎలా అవుతుందని మనం ప్రభుత్వాన్ని అడుగుతాం. స్వతంత్ర న్యాయవిచారణ జరిపించమని అడుగుతాం. దీనికి పోలీసు యంత్రాంగం ఒప్పుకోదు. స్వతంత్ర విచారణ జరిపితే తమ ఆత్మస్థైర్యం దెబ్బతింటుందంటారు. పోలీసులే కాదు, ప్రభుత్వం కూడా ఆ మాటే అంటుంది. పోలీసుల ఆత్మస్థైర్యం అనేది చాలా సులభంగా దెబ్బతినే సున్నితమైన వస్తువని మనం అనుకోవలసి వుంటుంది. దానిని కాపాడడం కోసం వారి చర్యలపైన వారి తీర్పునే సమాజం ఆమోదించాలి.

వాళ్ళు లాఠీచార్జి చేస్తారు. చేసి ఎందుకు చేశారో చెబుతారు. అదే అంతిమ తీర్పు. అదే సత్యం. వాళ్ళు కాల్పులు జరుపుతారు, ఎన్‌కౌంటర్ చేస్తారు, నిండు ప్రాణాన్ని తమ కస్టడీలో శవంగా మారుస్తారు. అంతా చేసి అది ఎందుకు జరిగిందో, అసలేం జరిగిందో తామే చెప్తారు. అదే అంతిమ తీర్పు. అదే సత్యం. సమాజం దానిని ఆమోదించాలి. ఆమోదించక స్వతంత్ర విచారణ జరగాలని అంటే పోలీసుల మనోస్థైర్యం దెబ్బతింటుందని మనల్ని బెదిరిస్తారు. ఒకవేళ విచారణ జరిపిస్తే, సాక్ష్యాలు నమోదుకానివ్వరు. బెదిరిస్తారు, భయపెడతారు, నిర్బంధిస్తారు, హింసిస్తారు, డబ్బుపెట్టి కొనేస్తారు.

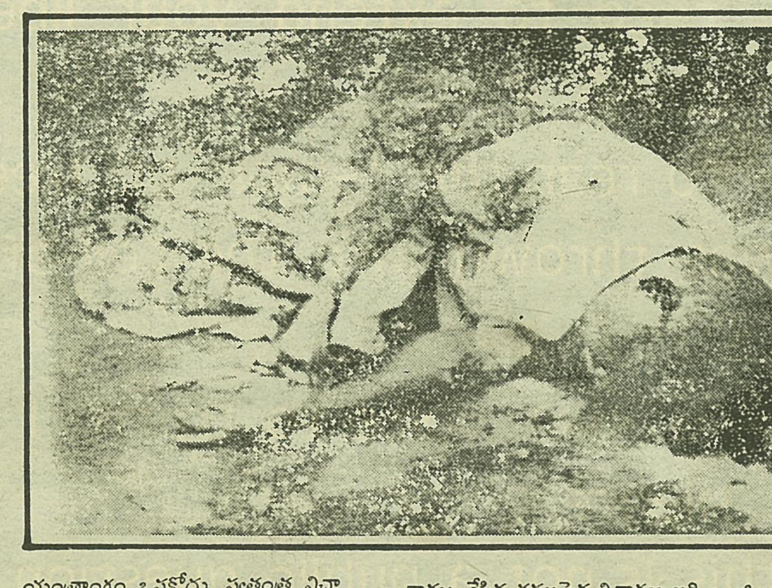

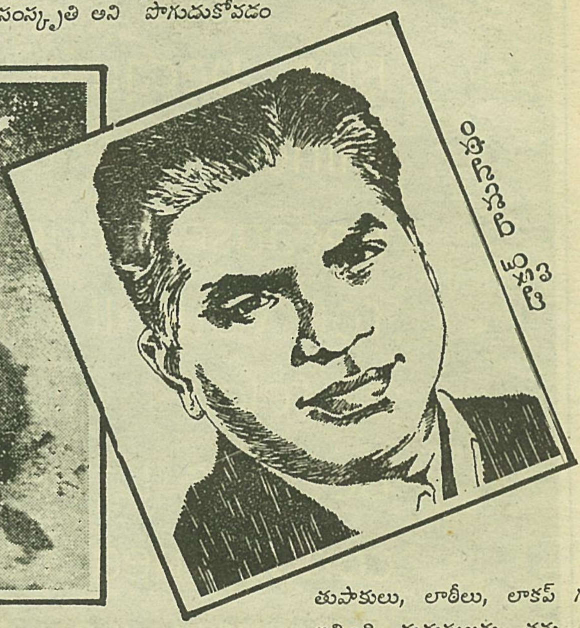

తాము చేసిన తప్పులపైన విచారణ జరిగితే తమ మనోస్థైర్యం దెబ్బతింటుందని చెప్పి విచారణను అడ్డుకునే సదుపాయం సమాజంలో ఎవరికీ లేనిది పోలీసులకు మాత్రం ఎందుకుండాలి?

పోలీసులు ఈ బెదిరింపు ప్రయోగిం చగలుగుతున్నారన్నా, సమాజం దానిని ఆమోదిస్తున్నదన్నా దానికి కారణం సమాజంలోనే వుంది. యథేచ్ఛగా హింస ప్రయోగించే అధికారం గల పోలీసు యంత్రాంగం మన సమాజానికి 'అవసరం' అయింది. ఆ బలప్రయోగాన్ని ప్రశ్నిస్తే 'మేము పనిచేయము జాగ్రత్త' అని పోలీసు యంత్రాంగం బెదిరిస్తుంది. ఆ బెదిరింపు సమాజంమీద పనిచేస్తుంది. మన సామాజిక భద్రత పోలీసుల విచ్చలవిడి అధికారంతో ముడిపడి వుంది. విచ్చలవిడిగా బలప్రయోగం చేయడంలో తప్పలేదనే 'గుండెనిబ్బరం' పోలీసులకు అవసరం అయింది. అందువల్లనే పోలీసుల 'మనోస్థైర్యం' అంత పవిత్రమైన విషయం అయింది.

మనం ఈ రకమైన సామాజిక భద్రతనూ, దానికోసం అవసరం అయ్యే పోలీసు విచ్చలవిడితనాన్ని తిరస్కరించకపోతే మనది ఒక ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ అని చెప్పుకోవడంలో అర్థంలేదు. మనది గొప్ప సంస్కృతి అని పొగుడుకోవడంలోనూ అర్థంలేదు. రాజ్యాంగ యంత్రాంగానికి వుండే బలప్రయోగ అధికారానికి కచ్చితమైన పరిమితులు వుండాలి. దానిపైన స్వతంత్ర పర్యవేక్షణ వుండాలి. జవాబుదారీతనం వుండాలి. దీనిని మన సామాజిక వ్యవస్థ 'భరించ'లేకపోతే, అటువంటి వ్యవస్థను చూసి మనం సిగ్గుపడవలసి వుంటుంది. ఆ వ్యవస్థను సంస్కరించవలసి వుంటుంది. పోలీసుల బలప్రయోగ అధికారానికి పగ్గాలు వేయడం ఆ సంస్కరణలో ఒక మెట్టు.

మన రాష్ట్రంలో ప్రతి సంవత్సరం సగటున 20 మంది పోలీసు కస్టడీలో చనిపోతుంటారు. వాళ్ళలో సగంమంది ఆత్మహత్య చేసుకున్నారని, సగంమంది అనారోగ్యంతో చనిపోయారని పోలీసులే తక్షణం తీర్పు చెబుతుంటారు. ఈ తీర్పు మీద ఏ న్యాయస్థానం కళ్ళూ ప్రసరించవు. గడచిన నాలుగు సంవత్సరాలలో మన రాష్ట్రంలో సగటున సంవత్సరానికి 150 మంది 'ఎన్‌కౌంటర్ల' పేరిట చనిపోయారు. 'వాళ్ళు మమ్మల్ని చంపబోగా మేమే ముందు వాళ్ళను చంపాము' అని పోలీసులు తమకు తామే ఫిర్యాదు ఇచ్చుకుని చనిపోయిన వాళ్ళమీద కేసు నమోదుచేసి తామే నేర పరిశోధన చేసి చనిపోయినవాళ్ళు నిజంగానే హత్యాప్రయత్నానికి పాల్పడ్డారని తేల్చి కేసు మూసేస్తున్నారు. ఈ ప్రహసనం ప్రాణాంతకం కాకుంటే చక్కటి హాస్యకథ అయి వుండేది. ఈ కథలమీద కూడా ఏ న్యాయస్థానం చూపులూ ప్రసరించవు.

అసలు తాము చేసే పనులు చట్టం పరిధిలోనికి, న్యాయస్థానాల పరిధిలోనికి వస్తాయనే స్పృహే పోలీసులకు లేకుండాపోయింది. పెద్దగా విద్యావంతులు కాని జవాన్లకే కాదు, పైస్థాయి అధికారులకు సయితం లేదు. ఈ సంవత్సరం ఆగస్ట్ నెలలో హైదరాబాద్‌లో 'ఎన్‌కౌంటర్ల'పైన జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్ నిర్వహించిన విచారణలో సిఐ, డిఎస్‌పి స్థాయి గెజిటెడ్ పోలీసు అధికారులు ఇచ్చిన సమాధానాలు దీనికొక తార్కాణం. తాము ఒక మరణం మీద ఎమ్మార్వో చేత ఇంక్వెస్ట్ ఏ చట్టం కింద చేయిస్తారో వారికి తెలియదు. మృతునిపైన కాల్పులు ఎంత దూరంనుంచి జరిగాయో నిర్ణయించేది ఫోరెన్సిక్ నిపుణుడా లేక బాలిస్టిక్ నిపుణుడా అంటే తెలీదు. ఒక వ్యక్తి ఆత్మరక్షణార్థం మరొక వ్యక్తిని చంపినట్టు తమవద్దకు వచ్చి ఒప్పేసుకుంటే అతనిపైన ఏ సెక్షన్ క్రింద కేసు పెడతారో తెలియదు. తమకు తుపాకులు, లాఠీలు, లాకప్ గదులు ఇచ్చింది మనుషులను తమ బుద్ధికి తోచినట్టు హింసించి 'శాంతిభద్రతలు' నెలకొల్పడానికని వాళ్ళ ప్రగాఢ విశ్వాసం. పోలీసుల 'మనోస్థైర్యం' అని పిలువబడే దానిలో ఈ విశ్వాసమే ముఖ్యాంశం.

ఈ పరిస్థితి వుండడానికి వీలులేదని చాలాకాలంగా పౌరహక్కుల సంఘాలు ఆందోళన చేస్తున్నాయి. రాజ్యాన్ని, రాజ్య భద్రతను, ప్రజాస్వామ్యానికి అతీతమయిన విషయాలుగా చూడడాన్ని పౌరహక్కుల ఉద్యమం వ్యతిరేకిస్తుంది. రాజ్య భద్రత అనేది ప్రజాస్వామ్య విలువలకు, సూత్రాలకు లోబడి వుండాలి. లేకపోతే

పోలీసుసంస్కృతి

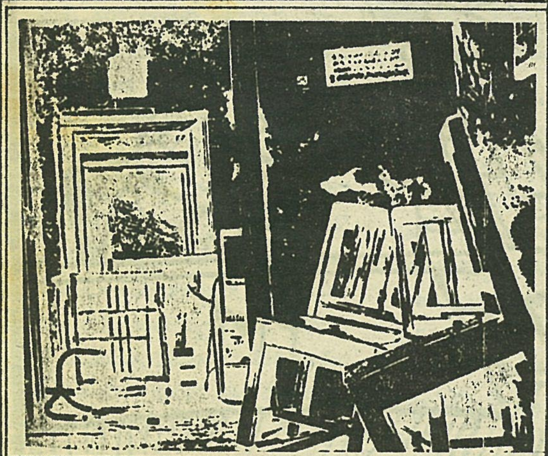

కవర్ కవిత:

నేను మా హక్కులకోసం నిలిచినందుకు
నాకు అవి లేకుండా చేశారు
నేను మీ అందరి స్వేచ్ఛామందిరానికి రాళ్ళెత్తినందుకు
నన్ను చెరసాలలోకి తోశారు
నేను సత్యాన్ని యెలుగెత్తినందుకు
నా గొంతు నలిపేశారు
అయినా యిది మీ అందరి సమస్య కాదంటారేమో
అది మీ సమస్యే

—ఒక యూరప్ కార్మికుడు

కవర్‌ఫోటో: డాక్టర్ రామనాథాన్ని ఆయన ఆస్పత్రిలోనే పోలీసులు హత్యచేసినప్పటి విధ్వంసకర దృశ్యం. రూపశిల్పి:లక్ష్మాగౌడ్

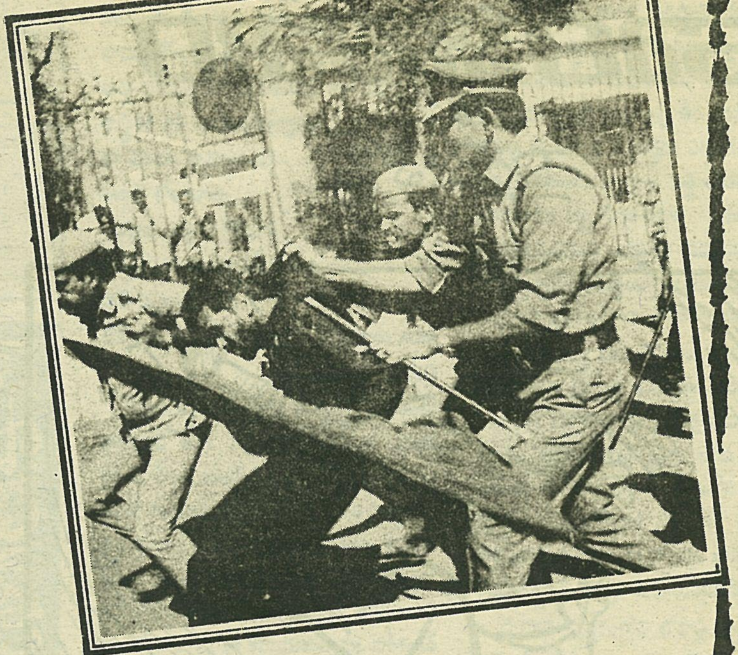

అది ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ అనిపించుకోదు. సమాజంలో ఎంతటి అభద్రస్థితి ఏర్పడినా శాంతిభద్రతలను కాపాడే యంత్రాంగం ప్రజాస్వామ్యానికి అనుగుణ్యమైన పద్ధతులకు లోబడే పనిచేయాలి. సామాజిక ఉద్రిక్తత పేరు చెప్పి రాజ్యం అనాగరికంగా తయారుకావడానికి వీలు లేదు. దానివల్ల ఉద్రిక్తత పోకపోగా, మొత్తంగా సమాజ జీవితం అనాగరికంగా తయారవుతుంది. ఏ సామాజిక ఉద్రిక్తతకయినా సామాజిక కారణాలుంటాయి. దానిని రాజకీయ చర్యలద్వారా కాక విచ్చలవిడి బలప్రయోగంతో పరిష్కరించజూస్తే, సమస్య పరిష్కారం కాక పరిష్కార ప్రయత్నమే ఒక సమస్య అయి కూర్చుంటుంది. అప్పటివరకు సమాజంలో నెలకొనివున్న ప్రజాతంత్ర విలువలూ సంప్రదాయాలు ధ్వంసం అయి సమాజాన్ని మొత్తంగా వెనక్కి తీసుకుపోవడమే జరుగుతుంది.

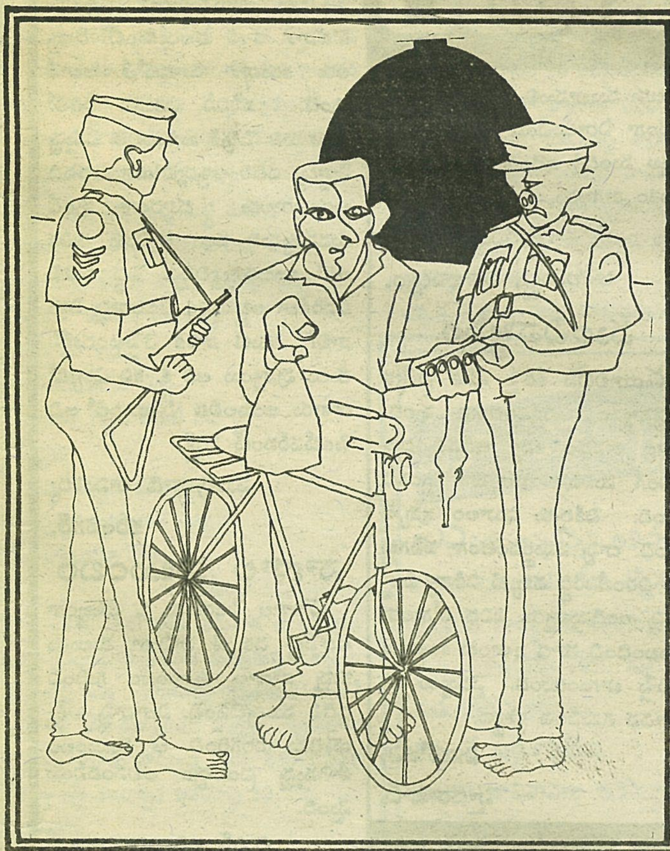

అందువల్ల ప్రజాస్వామ్యంలో రాజ్యాంగ యంత్రాంగం వ్యవహరించే తీరు కొన్ని కచ్చితమైన నియమాలకు, చట్టాలకు లోబడి వుండాలి. దాని పనితీరు మీద అదే తీర్పు చెప్పుకునే రాచరిక న్యాయం నడవడానికి వీలులేదు. దాని పైన స్వతంత్ర పర్యవేక్షణ వుండాలి. ఇది ఏ విధంగా సాధ్యం కావాలనే ప్రశ్నకు సులభమైన జవాబు లేదు. న్యాయస్థానాలకు ప్రస్తుతం వుండే స్వయంప్రతిపత్తి, స్వతంత్ర అధికారాలు సరిపోవు. ఇంకా అనేక సంస్థలను, సంప్రదాయాలను నెలకొల్పవలసి వుంటుంది. వాటిని మన సామాజిక జీవితంలో అంతర్భాగం చేయవలసి వుంటుంది. దీనికి ఒక మొదటి మెట్టుగా, సామాజిక భద్రతను రాజ్యభద్రతను కాపాడే పేరుమీద భద్రతాసిబ్బంది చేసే నేరాలను పరిశోధించడానికి, విచారించడానికి, శిక్షించడానికి ప్రత్యేకమైన న్యాయస్థానాలను నెలకొల్పాలని పౌరహక్కుల ఉద్యమం డిమాండ్‌చేస్తూ వుంది. అంతర్జాతీయ పౌరహక్కుల పరిభాషలో వీటికి మానవహక్కుల సంస్థలు అన్న పేరు వచ్చింది.

ప్రజాఉద్యమాలపైన నిష్కారణమైన కాల్పులు, బూటకపు ఎన్‌కౌంటర్ హత్యలు, నేర పరిశోధన పేరిట లాకప్పులో చిత్రహింసలు, కస్టడీ మరణాలు మన దేశంలో ఎప్పటినుంచో వున్నవే. వాటి పైన ఎన్నడూ స్వతంత్ర విచారణ లేదు, హింసకు పాల్పడిన పోలీస్ అధికారులను శిక్షించిందీ లేదు. 1984 నుంచి 1995 ఆగస్టు నెలదాకా మన రాష్ట్రంలో 212 మంది పోలీసు కస్టడీలో చనిపోయారు. అందులో కేవలం నాలుగు కేసులలో బాధ్యులయిన పోలీస్ అధికారులకు కోర్టులో ఎంతో కొంత శిక్ష పడింది. 'ఎన్‌కౌంటర్ల' పేరిట గడచిన 27 సంవత్సరాలలో రాష్ట్రంలో దాదాపు 1200 మందిని పోలీసులు చంపారు. వీటిలో ఒక్క సంఘటనపైన కూడా కోర్టులో కేసు నడవలేదు.

అయితే పంజాబు, కాశ్మీరులలో భారత భద్రతా దళాలు పెద్ద ఎత్తున మానవహక్కుల అతిక్రమణకు పాల్పడిన తరువాతే మన దేశంలో జరుగుతున్న అధికార హింసాకాండ ప్రపంచదేశాల దృష్టిని ఆకర్షించింది. అప్పటినుంచి ఈ హింసాకాండను నివారించాలని, దానిపైన విచారణ జరిపే మానవహక్కుల సంస్థలను నెలకొల్పాలని భారతప్రభుత్వం పైన అంతర్జాతీయ ఒత్తిడి పెరిగింది. ఈ ఒత్తిడిలో రెండు అంశాలున్నాయి. ఈ రోజు ప్రపంచంలో మొత్తంగానే హక్కుల స్పృహ చాలా పెరిగింది. ముఖ్యంగా, అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో హక్కులకు సంబంధించిన చైతన్యం బలంగా వుంది. ఆ దేశాల ప్రభుత్వాలు తమకు అనుయాయులుగా భావించి చేరదీసే మూడవ ప్రపంచ రాజ్యాలపైన మానవహక్కుల విషయంలో ఒత్తిడి పెట్టాలని ఆ దేశాలలోని ప్రజాతంత్ర వాదులు ఆందోళన చేస్తున్నారు. ఆ దేశాల ప్రభుత్వాలు ఒకవైపు ఈ ఆందోళనకు లొంగుతూనే మరొకవైపు ఆ ప్రజాతంత్ర వాతావరణాన్ని కూడా బడుగు దేశాలపైన మరింత ఒత్తిడి పెట్టడానికి వాడుకుంటున్నాయి. మానవహక్కుల విషయంలో మనబోటి దేశాల ప్రభుత్వాలపైన పాశ్చాత్య దేశాలనుంచి వస్తున్న ఒత్తిడిలో వున్న ఈ రెండు అంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకోకపోతే దానిని నిర్విమర్శగా స్వీకరించడమో, నిర్విమర్శగా వ్యతిరేకించడమో జరుగుతుంది.

భారత ప్రభుత్వం ఈ ఒత్తిడికి తలొగ్గినట్టే అభిప్రాయం కలిగిస్తూ అత్యంత బలహీనమైన మానవహక్కుల సంస్థను నెలకొల్పింది. ఇది, రంగనాథ్ మిశ్రా ఛైర్మన్‌గా వున్న జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్. ఈ కమిషన్‌కు పోలీసుల మీదనే తప్ప మిలిటరీమీద గాని, పారా మిలిటరీ మీద గాని విచారణ చేపట్టే అధికారంలేదు. ఆ విచారణ కూడా కేవలం నిజ నిర్ధారణ కోసం చేసే విషయ సేకరణే తప్ప నేర విచారణ కాదు. దానిలో దోషులుగా తేలినవారికి శిక్షవేసే అధికారం కమిషన్‌కు లేదు. కనీసం బాధితులకు నష్టపరిహారం ఇప్పించే అధికారం కూడా కమిషన్‌కు లేదు. ఈ కమిషన్ చేయగలిగింది ఏమిటంటే పోలీసులపైన వచ్చిన ఆరోపణల గురించి నిజ నిర్ధారణ చేయడానికి విచారణ నిర్వహించడం, పోలీసులు నేరం చేశారనిపిస్తే వారిని ప్రాసిక్యూట్ చేయమని ప్రభుత్వానికి సూచన లివ్వడం, బాధితులకు నష్టపరిహారం ఇమ్మని ప్రభుత్వానికి సిఫారసు చేయడం.

జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్ కనీసం తనవద్దకు వచ్చిన అన్ని ఫిర్యాదులపైన ఈ పరిమితమైన విచారణలయినా జరిపితే ఆ మేరకు బాగుండును. కనీసం పోలీసులు తమ చర్యలకు బహిరంగంగా జవాబు చెప్పుకోవలసి వచ్చేది. కానీ ప్రస్తుత ఛైర్మన్ ఆ పని కూడా ఎక్కువగా చేయడంలేదు. ఆయన ఎక్కువగా ఏం చేస్తున్నారంటే తనవద్దకు వచ్చిన ఫిర్యాదులను సంబంధిత ప్రభుత్వానికి పంపించి వివరణ కోరడం, దానికి వారు పంపిన సమాధానాన్ని ఫిర్యాదికి తిరిగి పంపించడం. ఇదికాక, జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ చేస్తున్న మరొక పని ఏమిటంటే రకరకాల మానవహక్కుల సమస్యలపైన ప్రచారం నిర్వహించడం, అభిప్రాయ సేకరణ చేయడం, కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు సలహాలు, సూచనలు ఇవ్వడం.

అయినా ఈ మాత్రం మానవహక్కుల కృషి కూడా జరగడం పోలీసు యంత్రాంగానికి ఇష్టంలేదు. తమకు ఏమాత్రం జవాబుదారీతనం వుండడానికి వీటులేదనేది మన భారత పోలీసుల నిశ్చితాభిప్రాయం. ఆ ప్రాతిపదిక మీదనే మన దేశ పోలీసు సంస్కృతి తయారయింది. వాళ్ళ పనితీరు మీద ఏ రకమైన అభిప్రాయ సేకరణ కాని, విచారణ కాని జరగడం వాళ్ళు సహించలేరు. గత సంవత్సరం ఆగస్టు నెలలో జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్ 'నక్సలైట్ సమస్య' పైన కేవలం ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ చేయడం కోసం రాష్ట్రానికి రాగా, తమ అభిప్రాయం తప్ప వేరే ఎవరి అభిప్రాయమూ వారి చెవిన పడకుండా వుండడానికి పోలీసులు నానా తంటాలు పడ్డారు. కమిషన్ పర్యటనను అభాసుపాలు చేసి వెనక్కి పంపించారు. ఈ సంవత్సరం ఆగస్టు నెలలో ఆరు 'ఎన్‌కౌంటర్' సంఘటనలపైన విషయ సేకరణ జరపడానికి మళ్ళీ జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్ రాష్ట్రానికి రాగా, పోలీసులు సాక్షులను అపహరించి, నిర్బంధించి, బెదిరించి, ప్రలోభపెట్టి లొంగదీసుకోవడానికి నానా రకాల విఫలయత్నాలు చేశారు.

మన పోలీసు సంస్కృతికి జవాబుదారీతనం నేర్పించడం అంత సులభం కాదు. దీనికి బాధ్యత కేవలం పోలీసు అధికారులది కాదు. మన సామాజిక వ్యవస్థే ఆ సంస్కృతికి అవకాశం కల్పించింది, పెంచి పోషించింది. రాజకీయ నాయకులు, అన్నిరంగాల ప్రభుత్వ అధికారులు, మేధావులు, సమాజంలోని పెత్తందారీ వర్గాలు, అందరూ ఈ రకమైన పోలీసు వ్యవస్థనే కోరుకున్నారు. పోలీసు వ్యవస్థ ఇలా వుంటేనే దేశ భద్రత, సామాజిక భద్రత సాధ్యమవుతాయని భావించారు. ఈ అనాగరిక స్థితినుంచి మన సమాజం బయటపడడానికి చాలా కృషి అవసరం అవుతుంది. దానికి రామనాథం వంటి వాళ్ళు ఇంకెంతమంది బలికావలసి వుందో!

—కె.బాలగోపాల్